PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 **Impact Factor –7,212**

BOSHLANG‘ICH SINFLAR UCHUN ONA TILI DARSLARIDA RESURSLARNI (MASHQ DAFTARI, O‘QITUVCHI KITOBI, MULTIMEDIA RESURSLARI) KOMPLEKS QO‘LLASH TEXNOLOGIYASI

Soatova Hilola Shuhrat qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti II bosqich magistranti

E-mail: soatovahilola12@gmail.com

Tel: +998940823038

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinflarda ona tili darslarini tashkil etishda mashq daftari, o‘qituvchi kitobi hamda multimedia resurslarini kompleks qo‘llash texnologiyasining nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Ta’lim jarayonida turli didaktik resurslardan integratsiyalashgan holda foydalanish o‘quvchilarning savodxonligi, mustaqil fikrlashi, nutqiy kompetensiyasi va darsga bo‘lgan qiziqishini oshirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada interfaol metodlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar hamda multimedia vositalarining ona tili darslari samaradorligini oshirishdagi o‘rni misollar asosida ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, ona tili darsi, mashq daftari, o‘qituvchi kitobi, multimedia resurslari, kompleks yondashuv, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, ta’lim samaradorligi.

Annotation. This article discusses the theoretical and practical foundations of the integrated use of exercise books, teacher’s guides, and multimedia resources in teaching native language lessons in primary education. The importance of using various didactic resources in an integrated manner to improve pupils’ literacy, independent thinking, speech competence, and interest in lessons is analyzed. The article also highlights the role of interactive methods, modern pedagogical technologies, and multimedia tools in increasing the effectiveness of mother tongue lessons with practical examples.

Keywords: primary education, mother tongue lesson, exercise book, teacher’s guide, multimedia resources, integrated approach, pedagogical technology, interactive methods, educational efficiency.

Аннотация. В данной статье освещаются теоретические и практические основы комплексного применения рабочих тетрадей, книги учителя и мультимедийных ресурсов на уроках родного языка в начальных классах. Проанализировано значение интегрированного использования различных дидактических ресурсов для повышения грамотности учащихся, развития самостоятельного мышления, речевой компетенции и интереса к уроку. Также в статье на практических примерах раскрыта роль интерактивных методов, современных педагогических технологий и мультимедийных средств в повышении эффективности уроков родного языка.

Ключевые слова: начальное образование, урок родного языка, рабочая тетрадь, книга учителя, мультимедийные ресурсы, комплексный подход, педагогическая технология, интерактивные методы, эффективность обучения.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda ta’lim tizimiga zamonaviy yondashuvlarni joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichi o‘quvchilarning keyingi bilim olish jarayoni uchun mustahkam poydevor vazifasini bajaradi. Shu sababli boshlang‘ich sinflarda ona tili darslarini samarali tashkil etish, o‘quvchilarning savodxonligini oshirish, mustaqil va ijodiy fikrlashini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Ona tili darslari o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini rivojlantirish, fikrni erkin ifodalash, muloqot madaniyatini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Ushbu jarayonda darslik bilan bir qatorda mashq daftari, o‘qituvchi kitobi va multimedia resurslaridan kompleks foydalanish ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o‘quvchilarning faolligini ta’minlaydigan, ta’lim jarayonini vizual va interfaol tashkil etadigan metodlardan foydalanishni talab qiladi. Shu jihatdan multimedia vositalari, elektron taqdimotlar, animatsiyalar, audio va video materiallar o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi hamda mavzuni chuqurroq o‘zlashtirishga yordam beradi.

Ona tili darslarida kompleks yondashuvning mohiyati. Kompleks yondashuv — bu ta’lim jarayonida bir nechta metodik va didaktik vositalarni o‘zaro uyg‘unlashtirib qo‘llash orqali yuqori samaradorlikka erishishdir. Boshlang‘ich sinf ona tili darslarida mashq daftari, o‘qituvchi kitobi va multimedia resurslarining integratsiyalashgan holda qo‘llanishi quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- o‘quvchilar bilimini mustahkamlash;
- nazariy bilimlarni amaliy mashqlar orqali rivojlantirish;
- o‘quvchilarning mustaqil ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish;
- dars jarayonida ko‘rgazmalilikni ta’minlash;
- ta’limning interfaolligini oshirish;
- individual va differensial yondashuvni amalga oshirish. Kompleks foydalanish texnologiyasi ta’limning an’anaviy usullarini zamonaviy axborot texnologiyalari bilan uyg‘unlashtirish imkonini beradi.

Mashq daftarining ta’lim jarayonidagi o‘rni. Mashq daftari boshlang‘ich ta’limda o‘quvchilar bilimini mustahkamlashga xizmat qiluvchi muhim didaktik vosita hisoblanadi. Undagi topshiriqlar o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos ravishda ishlab chiqiladi. Mashq daftarining asosiy vazifalari:

- Nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash;
- Husnixat va savodxonlikni rivojlantirish;
- Mustaqil ishlash ko‘nikmasini shakllantirish;
- Lug‘at boyligini oshirish;
- Ijodiy fikrlashni rivojlantirish. Masalan, fe’l mavzusini o‘rganishda o‘quvchilarga rasm asosida gap tuzish, harakatni bildiruvchi so‘zlarni topish, fe’llarni zamonlarga ajratish kabi topshiriqlar beriladi. Bunday mashqlar o‘quvchilarning mavzuni amaliy o‘zlashtirishiga yordam beradi.

Mashq daftaridan foydalanishda quyidagi metodlardan samarali foydalanish mumkin: “Savol-javob” metodi, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Topib yoz” o‘yini, “Kim tezkor?” metodi.

O‘qituvchi kitobining metodik ahamiyati. O‘qituvchi kitobi darsni to‘g‘ri rejalashtirish va tashkil etishda asosiy metodik manba hisoblanadi. Unda:

- dars ishlanmalari;
- metodik tavsiyalar;
- baholash mezonlari;
- interfaol metodlar;
- qo‘shimcha topshiriqlar;
- multimedia resurslaridan foydalanish bo‘yicha ko‘rsatmalar beriladi. O‘qituvchi kitobi pedagogga darsni samarali tashkil etish, vaqtni to‘g‘ri taqsimlash va ta’lim natijadorligini oshirish imkonini beradi. Shuningdek, o‘qituvchi kitobi yordamida differensial yondashuvni amalga oshirish

mumkin. Kuchli o‘quvchilar uchun murakkabroq topshiriqlar, o‘zlashtirishi sust o‘quvchilar uchun esa soddalashtirilgan mashqlar tavsiya etiladi.

Multimedia resurslarining didaktik imkoniyatlari. Multimedia resurslari bugungi ta’lim tizimining ajralmas qismiga aylanmoqda. Ayniqsa, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun vizual va audio materiallar darsning qiziqarli hamda samarali bo‘lishini ta’minlaydi. Multimedia vositalariga quyidagilar kiradi:

- elektron taqdimotlar;
- audio materiallar;
- videodarslar;
- animatsiyalar;
- interaktiv o‘yinlar;
- elektron testlar.

Multimedia resurslarining afzalliklari:

- o‘quvchilar diqqati va qiziqishini oshiradi;
- mavzuni vizual tushunishga yordam beradi;
- eslab qolish darajasini kuchaytiradi;
- mustaqil ta’lim olish imkonini yaratadi;
- dars jarayonini jonlantiradi. Masalan, “Fe’l” mavzusida animatsion videolar orqali harakatni bildiruvchi so‘zlarni ko‘rsatish o‘quvchilarning mavzuni tezroq tushunishiga yordam beradi. Audio materiallar esa to‘g‘ri talaffuz va nutqni rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Resurslarni kompleks qo‘llash texnologiyasi. Boshlang‘ich sinf ona tili darslarida resurslarni kompleks qo‘llash quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1-bosqich. Motivatsiya. Dars boshida multimedia vositalari yordamida mavzuga oid video yoki animatsiya namoyish etiladi. Bu o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otadi.

2-bosqich. Yangi bilim berish. Darslik va o‘qituvchi kitobi asosida yangi mavzu tushuntiriladi. Multimedia taqdimotlari orqali mavzu vizuallashtiriladi.

3-bosqich. Mustahkamlash. Mashq daftaridagi topshiriqlar bajariladi. Interfaol metodlar yordamida mavzu mustahkamlanadi.

4-bosqich. Nazorat va baholash. Elektron testlar, savol-javoblar va ijodiy topshiriqlar orqali o‘quvchilarning bilim darajasi baholanadi.

5-bosqich. Yakunlash. Dars yuzasidan xulosa qilinadi hamda uyga vazifa beriladi.

Interfaol metodlarning o‘rni. Boshlang‘ich ta’limda interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. Quyidagi metodlar samarali hisoblanadi: “BBB” metodi, “Baliq skeleti”, “Sinkveyn”, “Rolli o‘yin”, “Zanjir” usuli, “Rasmli diktant”. Bu metodlar o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashi, og‘zaki nutqi va ijodkorligini rivojlantiradi.

Kompleks yondashuvning samaradorligi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, resurslardan kompleks foydalanilgan darslarda:

- o‘quvchilarning darsga qiziqishi ortadi;
- bilimni o‘zlashtirish darajasi yaxshilanadi;
- mustaqil ishlash ko‘nikmasi rivojlanadi;
- o‘quvchilarning ijodiy faolligi kuchayadi;
- dars samaradorligi oshadi. Ayniqsa, multimedia resurslari bilan boyitilgan darslar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh xususiyatlariga mos keladi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Boshlang‘ich sinflarda ona tili darslarini tashkil etishda mashq daftari, o‘qituvchi kitobi va multimedia resurslaridan kompleks foydalanish zamonaviy ta’limning muhim talablaridan biridir. Ushbu resurslarning o‘zaro uyg‘unlashgan holda qo‘llanishi o‘quvchilarning savodxonligi, nutqiy kompetensiyasi, mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kompleks yondashuv asosida tashkil etilgan darslar ta’lim samaradorligini oshirib, o‘quvchilarning darsga

bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi. Shu sababli boshlang‘ich ta’lim tizimida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va multimedia vositalaridan samarali foydalanishni yanada takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. Boshlang‘ich ta’lim davlat ta’lim standarti.
3. Ona tili darsligi. 1–4-sinflar.
4. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun metodik qo‘llanmalar.
5. Ishmuhamedov R. “Pedagogik texnologiyalar”.
6. Tolipov O., Usmonboyeva M. “Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari”.
7. Azizxo‘jayeva N. “Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat”.
8. Zamonaviy multimedia ta’lim resurslari bo‘yicha ilmiy maqolalar va metodik tavsiyalar.